

Utdannings- og forskningskomiteen
Stortinget

22.10.2024

HØRINGSINNSPILL TIL PROP. 1 S (2024-2025) UTDANNINGS- OG FORSKNINGSKOMITEEN

NITO er Norges største organisasjon for ingeniører og teknologer med bachelor, master og høyere grad. Vi har over 110 000 medlemmer fordelt på alle sektorer i arbeidslivet. Blant medlemmene er ca. 14 000 studenter.

Teknologisk kompetanse er avgjørende for å finne smartere, mer effektive og grønnere løsninger. Kompetansen er nødvendig for å produsere tilstrekkelig kraft til elektrifiseringen av samfunnet, ta i bruk ny teknologi og samtidig sikre høy verdiskaping for å opprettholde og videreutvikle velferdssamfunnet.

Dessverre ser vi en for svak satsing på utdanning og forskning i regjeringens budsjettforslag, spesielt innen realfag og teknologi. Uten tilstrekkelige ressurser til utdanning og forskning, risikerer vi å bli akterutseilt i en tid hvor teknologisk og samfunnsmessig utvikling går raskere enn noen gang.

Programkategori 07.20 Grunnopplæringen

NITO er glad for at regjeringen anerkjenner behovet for en satsing på realfagene i skolen med en nasjonal satsing på matematikk og naturfag. Vi er positive til en styrking av matematikksenteret og naturfagscenteret gjennom økte bevilgninger for å utvikle støtteressurser og verktøy i matematikk og naturfag. NITO håper dette er en start på en langvarig og strategisk satsing på disse fagene i skolen, noe det er et stort behov for. Skal den negative trenden i realfagene snus, må det imidlertid etter NITOs syn sterkere satsing til:

- Norge må øke antall naturfagstimer i ungdomsskolen med om lag 50 % for å være på nivå med Sverige og Finland. Det lave timetallet er en tydelig årsak til svake resultater i naturfag i de internasjonale undersøkelsene.
- Det er et behov for et nytt, obligatorisk emne i teknologi og programmering på ungdomstrinnet. Dette er viktig for å styrke befolkningens IKT-kompetanse og teknologiforståelse, samt å motivere elever til å velge realfag i videregående opplæring og i høyere utdanning.
- Det er nødvendig med et stort løft for utdanning av flere lærere med dybdekompetanse i matematikk og naturfag. Norske naturfagslærere må øke sin deltakelse i etter- og videreutdanning med ca. 400-500 prosent for å nå et internasjonalt gjennomsnitt¹.

Departementet vil utvide oppgavene til talentsenterordninga i realfag. Slik NITO ser det er det ikke lagt inn tilstrekkelige midler i bevilgningen til dette. Vitensentrene er avhengig av ekstern finansiering for å operere på måten departementet nå ønsker fra talentsentrene.

¹ Meld. St. 34 (2023–2024) Fig. 5.1

Programkategori 07.50 Kompetansepolitikk og livslang læring

Bransjeprogrammene for kompetanseutvikling er et eksempel på vellykket samarbeid mellom staten og partene i arbeidslivet. Derfor er NITO positiv til at regjeringen foreslår 15 mill. kroner til å videreføre bransjeprogram for industri- og byggenæringa for tre nye år, og etablere to nye bransjeprogram – ett for helse- og omsorgssektoren og ett for solkraftbransjen.

Behovet for omstilling og kompetanseutvikling i energibransjen er stor, både innen petroleumssektoren og fornybar energi. NITO mener satsingen på kompetanseutvikling i denne sektoren må styrkes ut over solkraftbransjen, og vi foreslår et nytt bransjeprogram innen kraftbransjen. Bransjeprogrammene bør styrkes som virkemiddel for omstilling, med en mer målrettet og langsiktig innretning.

Regjeringen foreslår å innføre en ny låneordning, kompetanselånet, for de som vil kombinere arbeid med kortere utdanningstilbud. En slik låneordning vil treffe de som har økonomi og risikovillighet til å ta opp lån for å videreutdanne seg. Det er en fare for at dette vil forsterke skjevheter i deltakelse i etter- og videreutdanning. Lånekassen må ikke bli en hvilepute for arbeidsgivere slik at tiltak, som arbeidsgiver ellers ville ha gjennomført og finansiert, overføres til arbeidstakers risiko og økonomiske belastning.

Programkategori 07.60 Høyere utdanning og forskning

Forslaget til statsbudsjett innebærer i realiteten en nedgang i bevilgninger til universiteter og høyskoler. I en tid med nedbemanning og kutt i UH-sektoren er NITO bekymret for situasjonen for ingeniør- og teknologiutdanningene. Fra før er det en rekke kjente utfordringer med disse utdanningene, deriblant lite variasjon i undervisnings- og vurderingsformer, for få som får tilbud om praksisplass, sårbare fagmiljøer, og lite forskningsbasert undervisning.

Norsk arbeidsliv har behov for minst 40.000 flere arbeidstakere med IKT-utdanning fram mot 2030. Skal en nå regjeringens ambisjoner om å bli verdensledende innen digitalisering innen 2030, må utdanningstakten trappes betraktelig opp. 100 nye IKT-studieplasser er et skritt i riktig retning, men langt fra tilstrekkelig. NITO mener det er behov for en større opptrapping med minst 1700 studieplasser i budsjettet for 2025. Regjeringen har bedt universiteter og høyskoler om å prioritere teknologistudier, men det fremstår som uklart i hvilken grad disse styringssignalene følges opp.

De fire regionale helseforetakene har meldt behov for flere bioingeniører fram mot 2035. Høgskolen i Innlandet har brukt midlertidige midler for å utdanne bioingeniører. NITO ber om at det bevilges midler til 30 studieplasser for bioingeniører ved Høgskolen i Innlandet i statsbudsjettet for 2025.

NITO støtter ikke forslaget om at utdanningsinstitusjonene kan kreve egenbetaling fra studenter for gjentak av allerede bestått eksamen (eksamensavgift). At regjeringen samtidig foreslår å redusere bevilgningene til universiteter og høyskoler med 22,3 mill. kroner, tilsvarende et anslag på inntekter fra eksamensavgiften, gir et signal om et pålegg mer enn en mulighet. Forslaget bryter med gratisprinsippet i høyere utdanning og med regjeringsplattformen. NITO er opptatt av å bevare sektorens gratisprinsipp og at det skal være attraktivt å ta høyere utdanning.

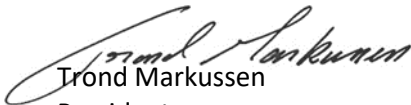
Programkategori 07.80 Utdanningsstøtte

Utdanningsstøtten er avgjørende for å opprettholde lik rett til høyere utdanning, særlig i en tid med stor økning i levekostnadene for studentene. Det er et stort behov for økning av studiestøtten for å gjøre høyere utdanning mer attraktivt og sikre at studentene i større grad kan bruke tiden sin til studier fremfor

deltidsarbeid. Dette vil styrke læringsutbyttet og bidra til større gjennomføring av utdanningene enn i dag. NITO ber om at utdanningsstøtten bindes til grunnbeløpet i folketrygden og økes til 1,5 G.

Regjeringen foreslår en ordning for å slette studiegjeld for personer som bosetter seg i de minst sentrale kommunene. NITO mener dette heller burde gjelde for personer som avlegger grad i fagfelt med særlig stort kompetansebehov i arbeidslivet, deriblant ingeniører og teknologer.

Med vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Sofie Strøm Olsen
Leder av NITO Studentene